

O‘ZBEKISTONDA TURIZM INDUSTRIYASINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

Sh.A. Ashurova

Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy
maktabi Biznes kommunikatsiyasi va Xorijiy tillar va kafedrası
ORCID: 0009-0000-9786-2376

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekiston turizm industriyasini boshqarish tizimini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Turizm sohasida sun‘iy intellekt, Big Data, bulutli texnologiyalar, elektron tijorat, IoT, mobil ilovalar va raqamli platformalardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, turizmni boshqarishda zamonaviy raqamli yondashuvlarning mamlakat iqtisodiyoti va turizm raqobatbardoshligini oshirishdagi o‘rni asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, turizm industriyasi, raqamli transformatsiya, elektron tijorat, sun‘iy intellekt, Big Data, Smart Tourism, raqamli platforma, innovatsion boshqaruv.

Kirish. Jahon iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi turizm industriyasini boshqarish tizimiga ham tub o‘zgarishlar olib kirmoqda. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari turizm xizmatlarini tashkil etish, boshqarish, marketing, logistika hamda mijozlarga xizmat ko‘rsatish jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Natijada raqamli texnologiyalar turizm industriyasining samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va xalqaro bozordagi raqobatbardoshlikni mustahkamlashning muhim omiliga aylanmoqda. O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda turizmni iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, turizm xizmatlarini raqamlashtirish, elektron xizmatlarni kengaytirish, yagona axborot platformalarini yaratish va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Turizm industriyasida raqamli texnologiyalarning ahamiyati

Raqamli texnologiyalar turizm industriyasining deyarli barcha bo'g'inlarini qamrab olmoqda. Mehmonxonalarni onlayn bron qilish, elektron to'lov tizimlari, virtual ekskursiyalar, mobil ilovalar, GPS navigatsiya, raqamli xaritalar, elektron vizalar, sun'iy intellekt asosidagi tavsiya tizimlari hamda bulutli xizmatlar turistlar uchun qulay va xavfsiz muhit yaratmoqda.

Big Data texnologiyalari yordamida turistlarning xatti-harakatlarini tahlil qilish, talab prognozlarini ishlab chiqish va marketing strategiyalarini optimallashtirish imkoniyati yuzaga kelmoqda. Sun'iy intellekt esa mijozlarga individual xizmat ko'rsatish, avtomatlashtirilgan maslahatlar berish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Turizm industriyasini boshqarishda raqamli transformatsiyaning ustuvor yo'nalishlari

Turizm industriyasini samarali boshqarishda raqamli transformatsiyaning ustuvor yo'nalishlari Turizm industriyasini zamonaviy talablar asosida boshqarish raqamli texnologiyalarni kompleks ravishda joriy etishni talab etadi. Bugungi kunda jahonda turizm xizmatlari tobora raqamli platformalar orqali tashkil etilayotganligi sababli, boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish, ma'lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash hamda strategik qarorlar qabul qilishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston turizm industriyasini boshqarishda quyidagi ustuvor yo'nalishlarda raqamli transformatsiyani jadallashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Avvalo, **yagona milliy turizm axborot platformasini rivojlantirish** muhim strategik vazifa hisoblanadi. Mazkur platforma mehmonxonalar, transport kompaniyalari, restoranlar, muzeylar, sayyohlik agentliklari, gidlar, dam olish maskanlari hamda boshqa turizm infratuzilmasi subyektlarini yagona raqamli tizimga birlashtirishi lozim. Natijada turistlar barcha xizmatlardan "bir darcha" tamoyili asosida foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi, davlat organlari esa turizm bozoridagi real holatni onlayn monitoring qilish va boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Ikkinchi muhim yo'nalish **sun'iy intellekt (Artificial Intelligence)** asosida turistlar oqimini prognozlash tizimlarini joriy etishdir. Sun'iy intellekt algoritmlari tarixiy ma'lumotlar, mavsumiy omillar, transport oqimlari, iqlim sharoiti, xalqaro

tadbirlar va turistlarning xulq-atvori haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali kelgusidagi turistlar oqimini yuqori aniqlik bilan prognoz qilishi mumkin. Bu esa mehmonxonalar bandligini optimallashtirish, transport infratuzilmasini samarali rejalashtirish, turistik obyektlarga tushadigan yuklamani boshqarish hamda xizmatlar sifatini oshirish imkonini beradi.

Navbatdagi ustuvor yo'nalish **Big Data texnologiyalaridan foydalanish** hisoblanadi. Turli raqamli platformalar, mobil ilovalar, bron qilish tizimlari, ijtimoiy tarmoqlar va elektron to'lov tizimlarida shakllanayotgan katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali turistlarning ehtiyojlari, xarid qilish odatlari, qiziqishlari va harakat yo'nalishlarini aniqlash mumkin. Ushbu ma'lumotlar asosida marketing strategiyalari ishlab chiqiladi, yangi turistik mahsulotlar shakllantiriladi hamda hududlarning turistik salohiyati yanada samarali boshqariladi.

Shuningdek, **elektron tijorat va raqamli marketing vositalarini keng joriy etish** turizm xizmatlari eksportini kengaytirishda muhim omil hisoblanadi. Onlayn bron qilish tizimlari, elektron to'lov platformalari, mobil ilovalar, xalqaro turizm marketplace'lari, SEO optimallashtirish, kontekstli reklama, ijtimoiy tarmoqlar marketingi va influencer marketing vositalari yordamida O'zbekistonning turistik mahsulotlarini jahon bozorida faol targ'ib qilish mumkin. Bu esa xorijiy turistlar oqimini ko'paytirish bilan birga mamlakatning xalqaro turizm brendini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Muhim yo'nalishlardan yana biri **Smart Tourism (Aqlli turizm)** konsepsiyasini bosqichma-bosqich joriy etishdir. Ushbu konsepsiya IoT (Internet of Things), sun'iy intellekt, geolokatsiya tizimlari, mobil texnologiyalar, raqamli xaritalar, QR-kod xizmatlari, AR/VR (qo'shimcha va virtual reallik) texnologiyalari hamda aqlli shahar infratuzilmasini turizm bilan integratsiyalashni nazarda tutadi. Smart Tourism texnologiyalari turistlarga shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etish, marshrutlarni avtomatik shakllantirish, transport harakatini optimallashtirish hamda xavfsizlikni ta'minlash imkoniyatlarini yaratadi.

Bundan tashqari, **davlat va xususiy sektor o'rtasida yagona raqamli integratsiyani shakllantirish** zarur. Turizm sohasida faoliyat yuritayotgan barcha davlat organlari, mehmonxonalar, aviakompaniyalar, temir yo'l transporti, restoranlar, madaniy obyektlar, sug'urta kompaniyalari va bank xizmatlari yagona axborot makonida o'zaro integratsiyalashgan holda faoliyat yuritishi lozim. Bunday

integratsiya ma'lumotlar almashinuvini tezlashtiradi, byurokratik jarayonlarni qisqartiradi va boshqaruvning shaffofligini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, **turistik xizmatlar sifatini baholash uchun raqamli monitoring tizimlarini yaratish** muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy CRM tizimlari, mijozlar fikr-mulohazalarini tahlil qilish platformalari, onlayn reyting va baholash tizimlari, sun'iy intellekt asosidagi sentiment tahlili vositalari xizmat ko'rsatish sifatini muntazam nazorat qilish imkonini beradi. Mazkur tizimlar yordamida turistlarning qoniqish darajasi, xizmatlar sifati, shikoyatlar va takliflar real vaqt rejimida tahlil qilinib, zarur boshqaruv qarorlari tezkor ravishda qabul qilinadi.

Bundan tashqari, turizmni boshqarishda **bulutli texnologiyalar (Cloud Computing), blokcheyn (Blockchain), kiberxavfsizlik tizimlari va raqamli identifikatsiya vositalarini** joriy etish ham dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar ma'lumotlarning ishonchligini ta'minlash, elektron tranzaksiyalar xavfsizligini oshirish, firibgarlik holatlarining oldini olish hamda turistlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish imkonini beradi.

Mazkur yo'nalishlarning kompleks ravishda amalga oshirilishi turizm industriyasini boshqarish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Natijada investitsion jozibadorlik kuchayadi, turizm xizmatlari eksporti kengayadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi jadallashadi hamda O'zbekistonning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligi mustahkamlanadi. Eng muhimi, raqamli transformatsiya turizm sohasida innovatsion boshqaruv modelini shakllantirib, barqaror va uzoq muddatli rivojlanish uchun mustahkam zamin yaratadi.

O'zbekistonda turizmni raqamlashtirish istiqbollari. Mamlakatda elektron hukumat tizimining rivojlanishi, raqamli to'lov infratuzilmasining kengayishi, mobil internet qamrovining ortishi hamda zamonaviy axborot tizimlarining joriy etilishi turizm sohasining raqamli transformatsiyasiga qulay sharoit yaratmoqda. Turizm xizmatlarini yagona raqamli platforma orqali boshqarish mehmonxonalar, transport korxonalari, muzeylar, restoranlar, gidlik xizmatlari va boshqa infratuzilma obyektlarini yagona ekotizimga birlashtirish imkonini beradi. Bunday integratsiya turistlarga kompleks xizmat ko'rsatishni ta'minlaydi, ma'lumot almashinuvini tezlashtiradi va boshqaruv qarorlarining aniqligini oshiradi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar turizm resurslaridan samarali foydalanish, ekologik barqarorlikni ta'minlash hamda hududlarning turistik salohiyatini

baholash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu sababli Smart Tourism konsepsiyasini joriy etish O'zbekiston turizm industriyasining uzoq muddatli rivojlanishida muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

Xulosa. O'zbekiston turizm industriyasini boshqarish metodologiyasini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy raqamli texnologiyalarni boshqaruv tizimiga kompleks joriy etish turistik xizmatlar sifati va samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, turistlar ehtiyojini chuqur tahlil qilish hamda xalqaro bozorda raqobatbardoshlikni mustahkamlash imkonini beradi.

Kelgusida sun'iy intellekt, Big Data, IoT, blokcheyn, elektron tijorat va raqamli platformalarga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini yanada rivojlantirish O'zbekiston turizm industriyasining innovatsion rivojlanishini ta'minlaydi hamda mamlakatning global turizm makonidagi o'rnini yanada mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Ashurova Sh.A. The wonders of the unexplored cave in Uzbekistan // American Journal of Business Management, Economics and Banking. – 2023. – Vol. 9. – P. 140–144. <https://americanjournal.org/index.php/ajbmeb/article/view/470>
- 2.Ashurova Sh.A. The role of turquoise mine in Middle Asia // American Journal of Business Management, Economics and Banking. – 2023. – Vol. 11. – P. 1–5. <https://americanjournal.org/index.php/ajbmeb/article/view/566>
- 3.Ashurova Sh.A. Description of the global experience of e-commerce implementation through export digitization // Texas Journal of Multidisciplinary Studies. – 2023. – Vol. 23. – P. 65–68. https://zienjournals.com/index.php/tjm/article/view/4348?utm_source=chatgpt.com
- 4.Ashurova Sh.A. The economy of Uzbekistan with the development of tourism // American Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2023. – Vol. 19. – P. 31–35.
- 5.Ашурова Ш.А. Классификация и анализ туристической отрасли Узбекистана // Экономика и социум. – 2024. – № 9(124). – С. 31–35. <https://www.iupr.ru/9-124-2024>, https://a78cf8ac-3ef5-4670-8fcd-a900ec94fdfb.filesusr.com/ugd/b06fdc_cfe152c6e5eb41999f372f7ca8e1e179.pdf?index=true

6. Ashurova Sh.A. O'rta Osiyoda O'zbekistonning madaniy-ma'rifiy jihatdan tutgan o'rni // Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan. – 2024. – Vol. 2, Issue 12. – P. 572–581. <https://zenodo.org/records/14558680>

7. Ashurova Sh.A. Turizm industriyasi haqida tushuncha, mazmuni, mohiyati va uning zaruriyati // Journal of Scientific Research and Their Solutions. – 2025. Vol. 8, Issue 02. https://worldlyjournals.com/index.php/ituy/article/view/21085?utm_source=chatgpt.com